

Examen VWO 2012

tijdvak 2
dinsdag 19 juni
13.30 - 16.30 uur

aardrijkskunde

Dit examen bestaat uit 33 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 69 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg of berekening ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Aanwijzingen voor de kandidaat

Je kunt dit examen maken met de 53e druk of met de 52e druk van de atlas. Schrijf op de eerste regel van je antwoordblad welke druk je gebruikt, de 53e of de 52e.

Elke opgave bestaat uit enkele vragen. Bij elke vraag kun je, indien gewenst, de atlas gebruiken.

De kaartnummers in de vragen verwijzen naar de 53e druk, of, als ze tussen haakjes staan, naar de 52e druk van de atlas.

Opgave 1 – Buitenlandse investeringen en hulp in Afrika

Bestudeer bron 1 uit het bronnenboekje die bij deze opgave hoort.

Directe buitenlandse investeringen (Foreign Direct Investments, FDI) zijn investeringen in de productiecapaciteit in een ander land. Deze investeringen vinden bijvoorbeeld plaats door in dat land een bedrijf op te starten of een bedrijf uit dat land over te nemen.

- 1p **1** In welke twee van de drie economische sectoren wordt in Afrika momenteel het meeste geïnvesteerd door buitenlandse bedrijven?

Gebruik bron 1.

Vergelijk de buitenlandse investeringen, de officiële ontwikkelingshulp en het bruto binnenlands product per inwoner van de Afrikaanse landen met elkaar.

- 2p **2** Welke twee conclusies kun je trekken uit de vergelijking van deze drie kaartgegevens?

Gebruik bron 1.

Eén land in Afrika ontvangt zowel veel buitenlandse investeringen als veel ontwikkelingshulp.

- 3p **3** Welk land is dit?
Beredeneer waarom dit land ondanks de vele buitenlandse investeringen toch is aangewezen op ontwikkelingshulp.

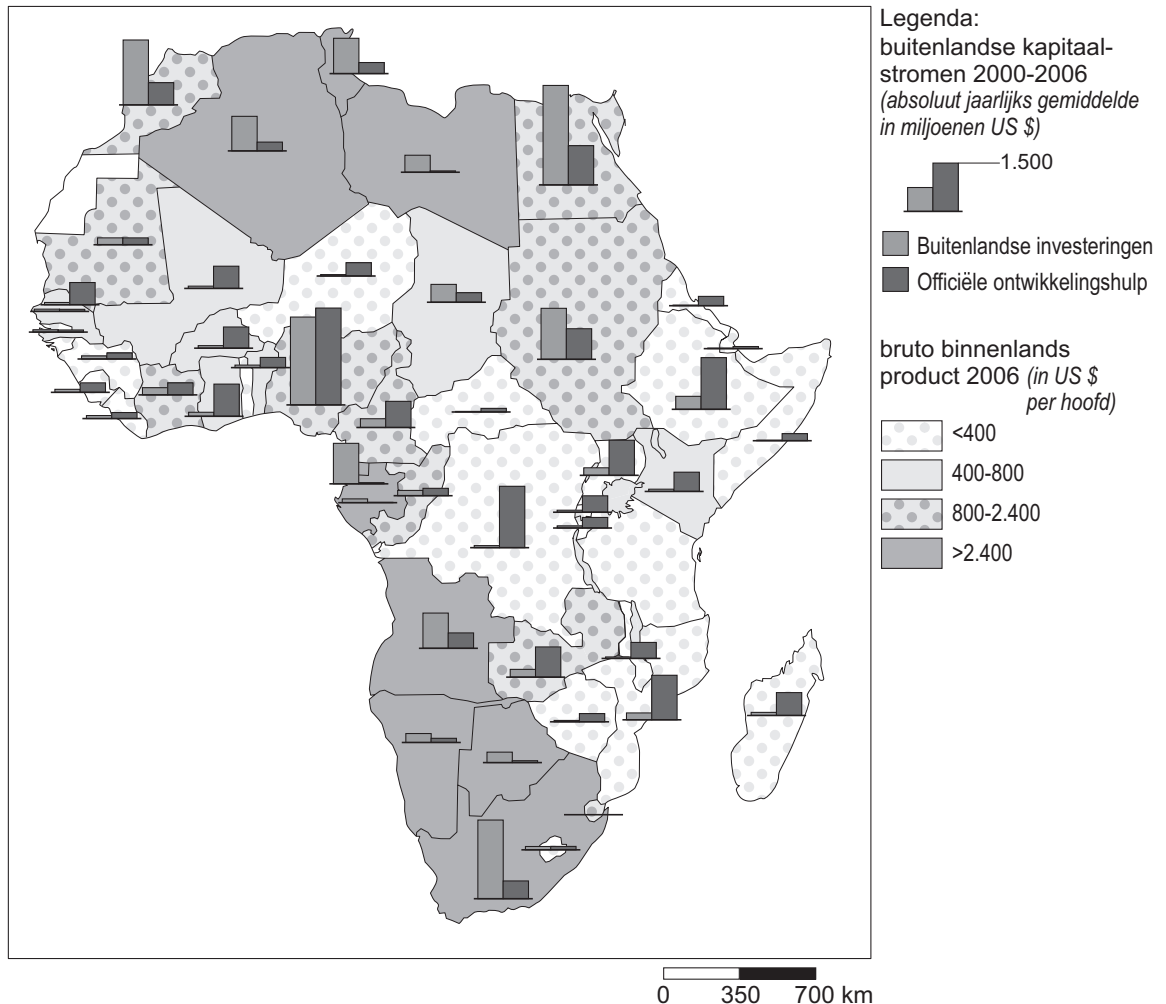
De laatste jaren wordt er vaak getwijfeld aan het nut van ontwikkelingshulp. Op de lange termijn zou het aantrekken van directe buitenlandse investeringen beter zijn voor de ontwikkeling van Afrika dan de huidige ontwikkelingshulp.

- 2p **4** Geef
- een voordeel van de strategie van het aantrekken van deze investeringen.
 - een nadeel van de strategie van het aantrekken van deze investeringen ten opzichte van het ontvangen van ontwikkelingshulp.

Opgave 1 – Buitenlandse investeringen en hulp in Afrika

bron 1

Buitenlandse kapitaalstromen 2000-2006

vrij naar: Afrika Studiecentrum Leiden, 2009

Opgave 2 – Uurlonen en transportstromen rondom de Grote Oceaan

Bestudeer bron 1 uit het bronnenboekje die bij deze opgave hoort.

Gebruik bron 1.

De grote verschillen in uurloon in de industrie tussen landen bestaan al lang. Pas de laatste dertig jaar heeft dit geleid tot een sterke groei van de intercontinentale goederenstromen.

- 2p **5** Geef twee technologische ontwikkelingen die hebben bijgedragen aan deze sterke groei.

Gebruik bron 1.

In de bron zijn twee internationale containerroutes aangegeven met de letters A en B.

- 1p **6** Geef het verschil in het type producten dat op deze twee containerroutes richting de Verenigde Staten wordt vervoerd.

Gebruik bron 1.

De omvangrijkste containerstromen gaan van en naar China. Toch zou je op basis van deze bron verwachten dat veel multinationale ondernemingen hun arbeidsintensieve productieafdelingen naar een ander land zouden uitschuiven.

- 4p **7** Beantwoord onderstaande vragen.
- Welk land wordt in bovenstaande tekst bedoeld?
 - Geef aan hoe je uit de bron kunt afleiden dat naar dit land minder productieafdelingen zijn verplaatst dan naar China.
 - Geef, afgezien van het uurloon, twee andere locatiefactoren die voor multinationale ondernemingen belangrijk zijn voor hun keuze naar welk land zij hun productieafdelingen zullen uitschuiven.

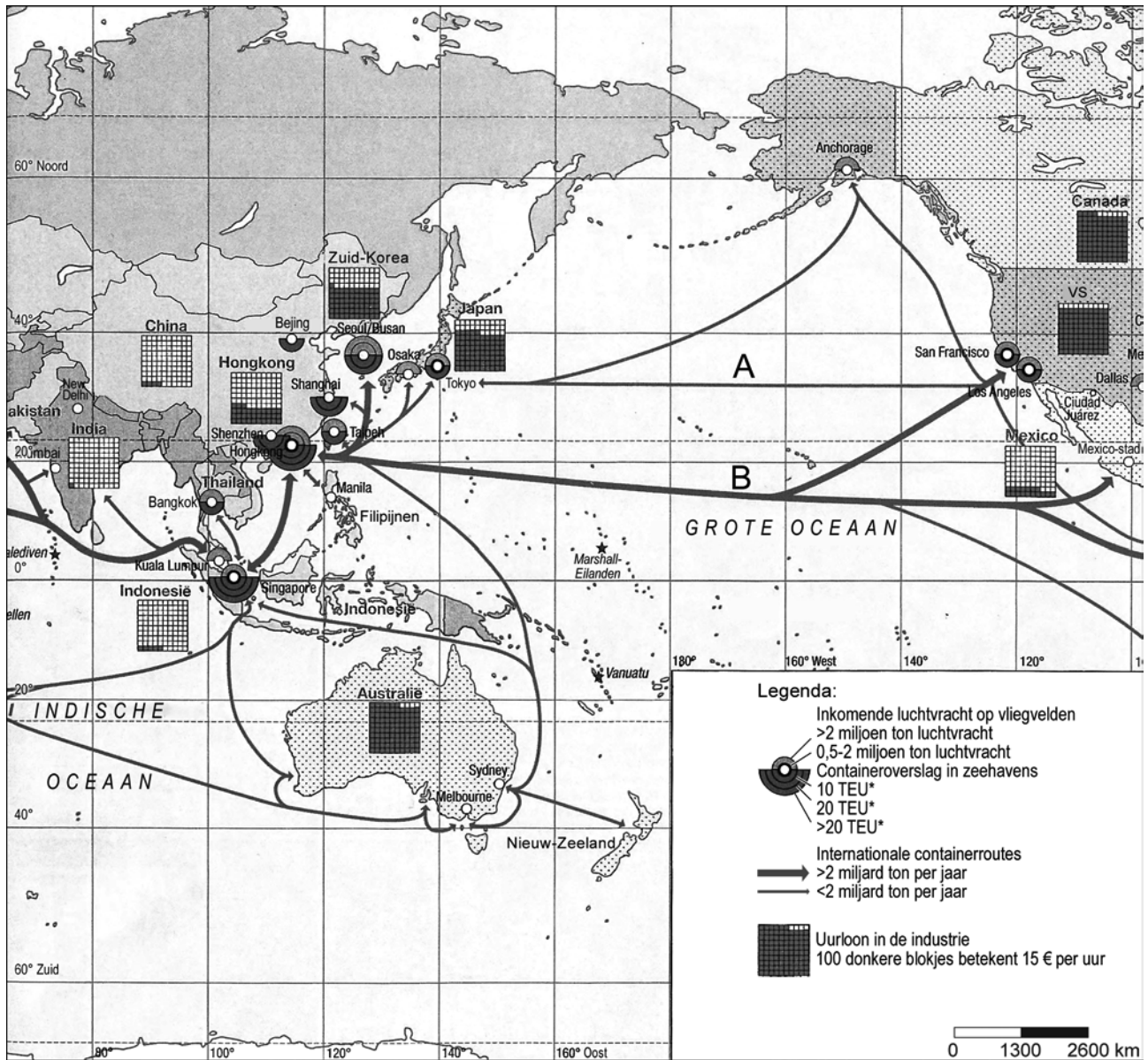
De hoogte van het uurloon in landen als Canada, de Verenigde Staten, Japan en Australië was een belangrijke reden voor het uitschuiven van productieafdelingen naar andere landen. Het vertrek van de productieafdelingen leidde echter niet tot een daling van de welvaart. De welvaart steeg zelfs.

- 2p **8** Beredeneer hoe de economie van deze landen veranderde zodat er toch sprake kon zijn van een welvaartstoename.

Opgave 2 – Uurlonen en transportstromen rondom de Grote Oceaan

bron 1

Uurlonen en transportstromen rondom de Grote Oceaan

*TEU: Twenty feet Equivalent Unit, een maateenheid in het containervervoer

vrij naar: Diercke Weltatlas, Westerman, Braunschweig, 2010

Opgave 3 – Wereldwonderen in Peru

Bestudeer de bronnen 1 tot en met 3 uit het bronnenboekje die bij deze opgave horen.

Gebruik bron 1 en 2 en de atlas.

Machu Picchu is gebouwd van blokken graniet. Graniet is een stollingsgesteente dat diep in de aardkorst is gevormd.

- 3p **9** Beschrijf hoe de stollingsgesteenten in het Andesgebergte zijn ontstaan door in te gaan op de plaattektonische situatie ter plekke.

Gebruik kaartblad 192 (52e druk: 174).

- 2p **10** Leg uit dat graniet in het Andesgebergte slechts op enkele plaatsen aan de oppervlakte ligt, terwijl het in gebergten als het Scandinavisch Hoogland of de Oeral op veel plaatsen aan de oppervlakte voorkomt.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolg relatie bevatten.

Gebruik de atlas.

Bron 3 toont een lijntekening bij Nazca, aan de kuststrook van Peru. Als indianen in de buurt van Machu Picchu ook lijntekeningen hadden gemaakt, zouden deze al lang zijn verdwenen. Dat de tekeningen bij Nazca nu nog steeds goed te zien zijn, heeft vooral te maken met het extreem droge klimaat in dat gebied.

- 3p **11** Leg uit hoe de zeestroom voor de kust van Peru van invloed is op de overheersende luchtdruk boven de kuststrook.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolg relatie bevatten.
Geef aan waardoor er bij deze overheersende luchtdruk geen neerslag ontstaat.

Gebruik de bronnen.

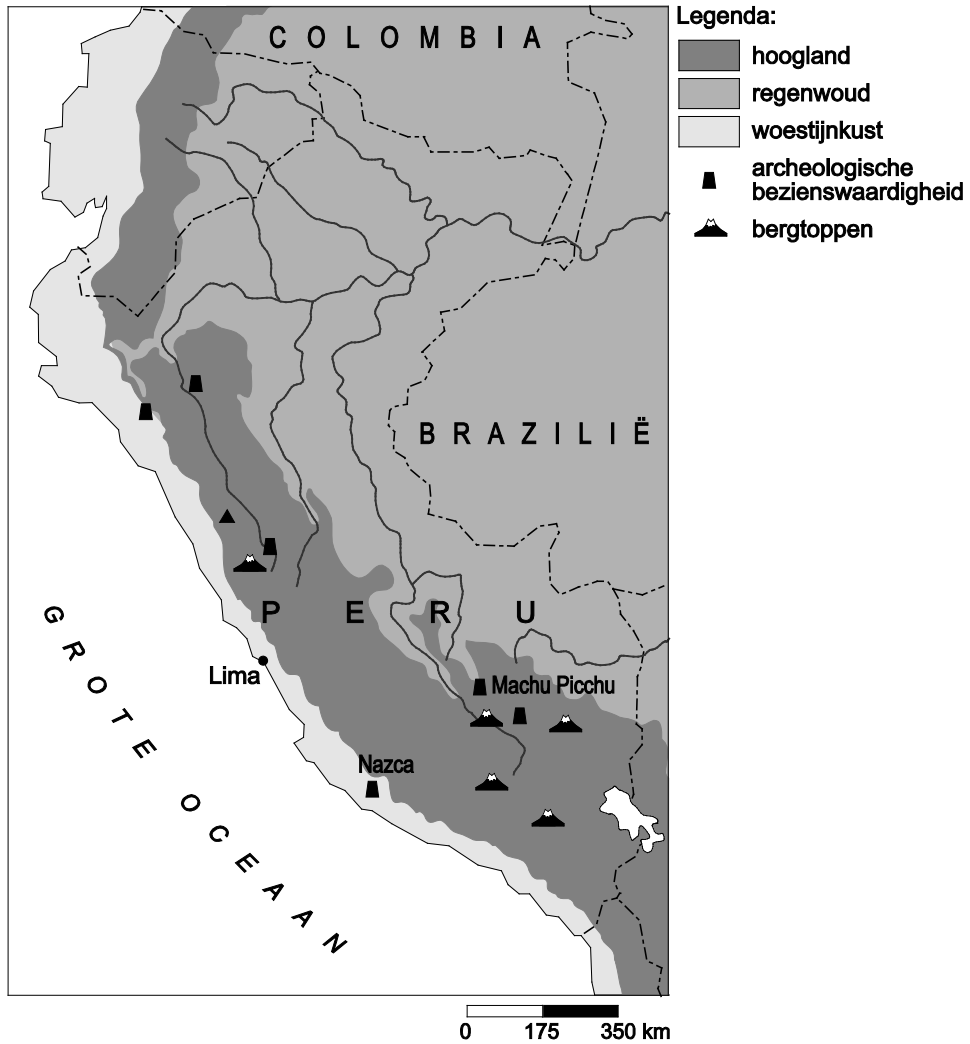
Het extreem droge klimaat in Nazca en omgeving heeft bijgedragen aan het zichtbaar blijven van de lijntekeningen.

- 2p **12** Op welke twee manieren heeft het extreem droge klimaat hieraan bijgedragen?

Opgave 3 – Wereldwonderen in Peru

bron 1

Peru

vrij naar: <http://www.southwindadventures.com/images/map-peru.jpg>

bron 2

Machu Picchu

vrij naar: <http://www.jamesgcoleman.com>

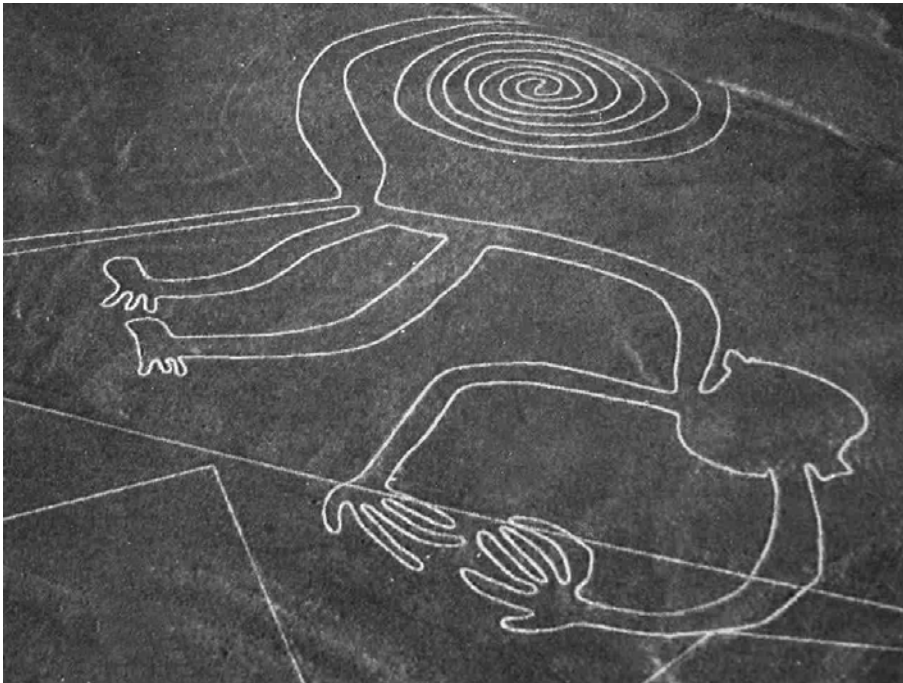
Rond het jaar 1440 na Christus bouwden de Inca's in Peru de stad Machu Picchu. De stad ligt op ruim 2400 meter hoogte in het Andesgebergte en is gebouwd met granieten blokken uit de omgeving. Machu Picchu lag zo goed verborgen dat de Spanjaarden, die vanaf de 16e eeuw het gebied bezetten, de stad nooit ontdekt hebben. Aangenomen wordt dat Machu Picchu het buitenverblijf was van koningen en edelen van de Inca's. In 1911 werd het oude Inca-rijke naar de stad, dat verborgen lag onder een aardverschuiving, ontdekt en de door subtropische planten overwoekerde stad gevonden.

bron 3

Lijntekeningen bij Nazca

Tussen 200 voor en 600 na Christus maakten de Nazca-indianen reusachtige tekeningen van dieren en figuren in het gebied rond Nazca. Ze maakten de lijnen in de bodem door de tot donkerroze geoxideerde bovenlaag van grind weg te halen. Hierdoor werd de laag heldergele kiezels eronder zichtbaar. De lijnen zijn soms meer dan 200 meter lang, één meter breed en tot 30 centimeter diep. Vanaf het aardoppervlak kun je de figuren niet goed zien, pas vanuit de lucht worden ze zichtbaar. Dit toont aan dat de Nazca-indianen destijds over veel geometrische kennis beschikten. Waarom de tekeningen gemaakt zijn, is nog steeds onduidelijk.

vrij naar: www.yannarthusbertrand2.org

vrij naar: donhermanski.blogspot.com

Opgave 4 – Zeestromen

Bestudeer bron 1 uit het bronnenboekje die bij deze opgave hoort.

Gebruik bron 1.

De Spanjaarden maakten in de zestiende eeuw gebruik van het systeem van wind- en zeestromen bij de kolonisatie van de Filipijnen.

- 1p **13** Vanuit welk (al eerder door de Spanjaarden gekoloniseerd gebied) vertrokken zij?

Gebruik bron 1.

De laatste tientallen jaren zijn op bepaalde plekken in de oceanen opeenhopingen van plastic afval ontstaan.

- 3p **14** Bij welk cijfer in de bron heeft zich het meeste plastic afval opeengehoopt? Geef een fysisch-geografisch argument en een sociaal-geografisch argument voor je keuze.

Gebruik kaart 196A (52e druk: 182A).

Sommige onderzoekers denken dat de ijskap op Groenland versneld kan afsmelten en dat dit kan leiden tot een kouder klimaat in West-Europa.

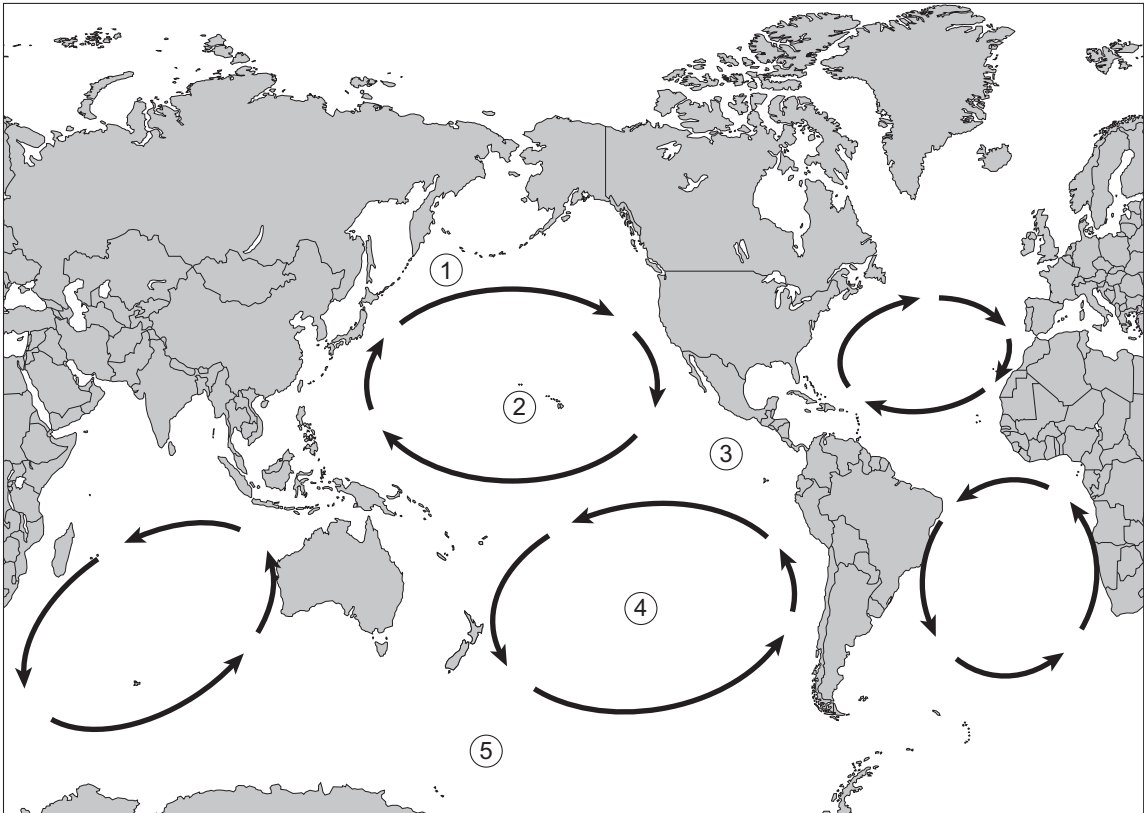
- 3p **15** Beredeneer hoe dit kan gebeuren aan de hand van de werking van de diepwaterpomp.

Begin je redenering met de zin: Door het afsmelten van de ijskap op Groenland komt er veel zoet water in de noordelijke Atlantische Oceaan terecht.

Opgave 4 – Zeestromen

bron 1

De vijf grote oceaancirculaties

De cijfers 1 tot en met 5 geven mogelijke opeenhopingen van plastic afval aan.

bron: Cito

Zuidoost-Azië

Opgave 5 – De Irrawaddy-delta

Bestudeer de bronnen 1 en 2 uit het bronnenboekje die bij deze opgave horen.

Gebruik de atlas.

- 2p **16** Beschrijf hoe het jaarlijkse neerslagregiem in het stroomgebied van de Irrawaddy van invloed is op het sedimentaanbod in de benedenloop van de rivier.

De delta van de Irrawaddy is een dichtbevolkt gebied.

- 2p **17** Leg uit waardoor delta's vaak dichtbevolkte gebieden zijn. Je uitleg moet een oorzaak-gevolg relatie bevatten.

Mangrovebossen, zoals te zien in bron 2, kwamen oorspronkelijk veel voor aan de rand van de delta. De laatste decennia zijn veel van deze mangrovebossen verwijderd.

- 2p **18** Leg uit hoe het verdwijnen van de mangrovebossen de omvang van de delta beïnvloedt. Je uitleg moet een oorzaak-gevolg relatie bevatten.

Gebruik bron 1.

De tropische storm Nargis zorgde in 2008 voor grote overstromingen in de Irrawaddy-delta.

- 2p **19** Bij welke letter in bron 1, A of B, was de kans op overstromingen het grootst? Beargumenteer je keuze.

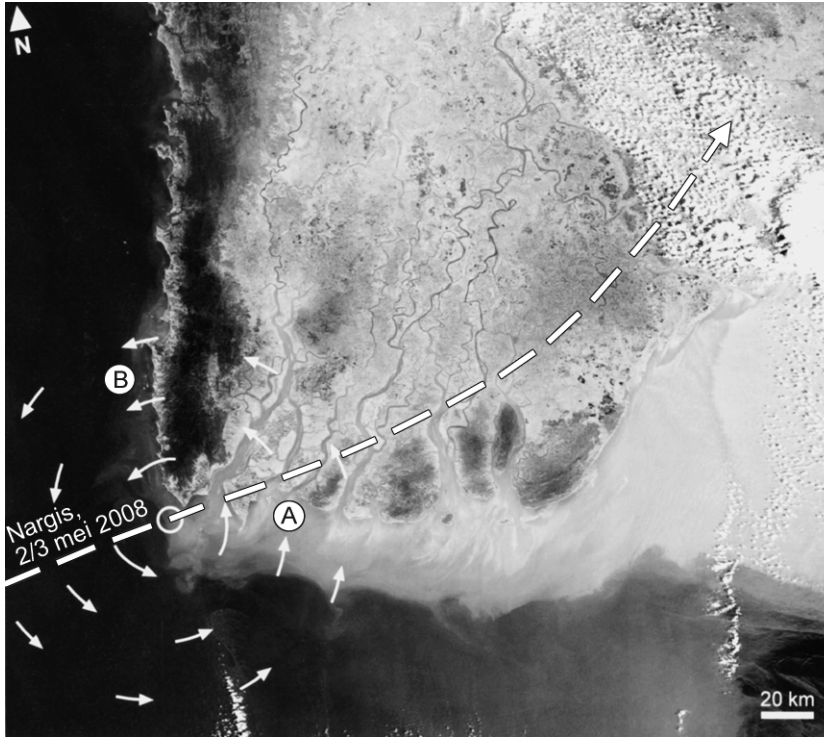
Na de storm Nargis ontstond er niet alleen in het overstromingsgebied maar ook daarbuiten hongersnood.

- 2p **20** Geef twee oorzaken waardoor er ook buiten de Irrawaddy-delta hongersnood kon ontstaan als gevolg van de storm.

Opgave 5 – De Irrawaddy-delta

bron 1

De tropische wervelstorm Nargis voor de kust van Myanmar

In mei 2008 werd Myanmar getroffen door de tropische wervelstorm Nargis. Het pad dat de wervelstorm heeft afgelegd is weergegeven door de witte, onderbroken lijn. De kleine pijltjes geven schematisch de windrichting rond het oog van de tropische wervelstorm weer op het moment dat deze de kust bereikte. Bij een tropische wervelstorm zoals Nargis wordt het water hoog opgestuwd aan de kust.

vrij naar: Makaske, B., Geografie, november/december 2008

bron 2

Oorspronkelijk mangrovebos bij laag water

vrij naar: <http://upload.wikipedia.org>

Mangrovebos zoals op de foto is afgebeeld, is tropisch bos dat groeit met de wortels in het water aan de kust. Bij hoog water komen de wortels onder water te staan en bij laag water vallen ze gedeeltelijk droog.

vrij naar: Makaske, B., Geografie, november/december 2008

Opgave 6 – Het succes van Singapore

Bestudeer de bronnen 1 en 2 uit het bronnenboekje die bij deze opgave horen.

Hieronder worden drie geografische dimensies genoemd.

- de natuurlijke of fysische dimensie
- de politieke dimensie
- de sociaal-culturele dimensie

2p **21** Geef bij twee van deze dimensies een kenmerk van Singapore dat heeft bijgedragen aan het uitgroeien van Singapore tot het welvarendste land in Zuidoost-Azië.

Sinds de onafhankelijkheid in 1965 is Singapore in het wereldsysteem razendsnel van periferie naar semi-periferie en vervolgens naar centrum verschoven.

2p **22** Geef aan

- welk economisch beleid Singapore voerde om van periferie naar semi-periferie te verschuiven.
- welke verandering de economie van Singapore daarna doormaakte om van semi-periferie naar centrum te verschuiven.

Gebruik de bronnen 1 en 2.

Ondanks ruimtegebrek kent Singapore de laatste decennia nog steeds een sterke economische groei.

2p **23** Geef met behulp van de bronnen twee manieren waarop Singapore zich aanpaste aan het ruimtegebrek.

Gebieden in Indonesië en Maleisië die dichtbij Singapore liggen, profiteren mee van het economische succes van Singapore.

2p **24** Leg uit hoe deze gebieden mee profiteren.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolg relatie bevatten.

Opgave 6 – Het succes van Singapore

bron 1

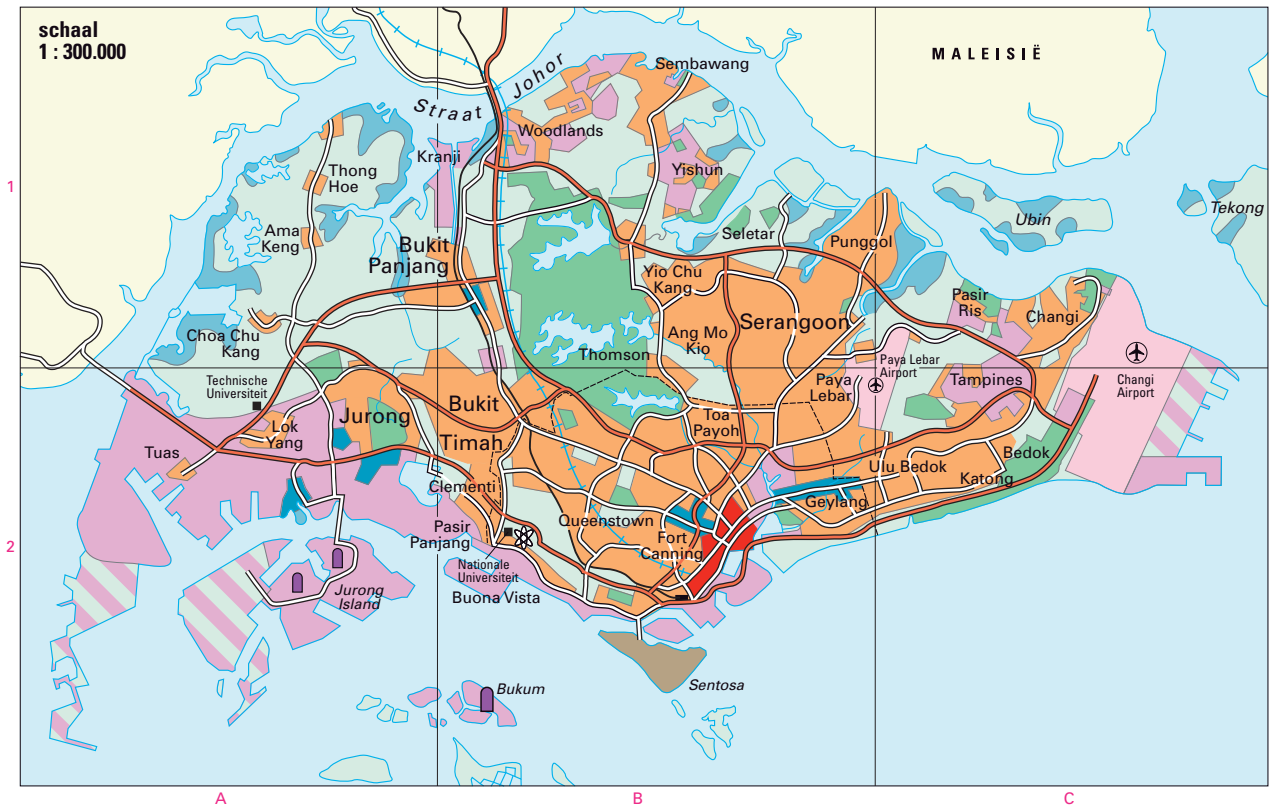
De skyline van Singapore

vrij naar: <http://www.ica.coop>

bron 2

Singapore

Legenda:

Zakencentrum	Land in aanleg
Overig kantoor- en winkelgebied	Mangrove
Woongebied	Grens van de stad Singapore
Attractiepark	Drinkwaterleiding
Industrie- en/of havenreïnen	Spoorweg
Luchthaven	Autosnelweg
Park, bos	Hoofdweg
Overwegend cultuurland (groente, rubber, kopra)	Aardolieraffinaderij
	Technopolen

vrij naar: De Grote Bosatlas, 53e druk, kaart 149E

Opgave 7 – Zwakke schakel: Flauwe Werk en Kwade Hoek

Bestudeer de bronnen 1 en 2 uit het bronnenboekje die bij deze opgave horen.

Gebruik bron 1 en atlaskaart 42 (52e druk: 38).

Vóór de afsluiting van het Haringvliet was Kwade Hoek een plek waar veel schepen in de problemen kwamen als gevolg van verraderlijke stromingen. Nu is dat niet langer het geval.

- 2p **25** Beredeneer waardoor er in het verleden zulke verraderlijke stromingen ontstonden.

In 1971 werd het Haringvliet afgesloten met een dam.

- 2p **26** Leg uit hoe de afsluiting van het Haringvliet heeft bijgedragen aan de groei van Kwade Hoek.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolg relatie bevatten.

Gebruik bron 2.

- 2p **27** Geef twee redenen waarom bij Flauwe Werk niet is gekozen voor een kustbeleid van dynamisch handhaven.

Gebruik bron 2.

- 1p **28** Geef naast de aanleg van een harde kust nog een maatregel die men bij Flauwe Werk heeft genomen om kustafslag tegen te gaan.

Bij Kwade Hoek werd in 2008 de primaire waterkering doorgestoken, zodat het zeewater het gebied af en toe kan binnendringen.

- 2p **29** Beredeneer hoe dit de natuurwaarden in het gebied beïnvloedt.

Opgave 7 – Zwakke schakel: Flauwe Werk en Kwade Hoek

bron 1

Zwakke schakel: Flauwe Werk en Kwade Hoek op Goeree

Flauwe Werk en Kwade Hoek werden in 2003 door het ministerie van Verkeer en Waterstaat aangewezen als “zwakke schakel” van de Nederlandse kust. Hoewel de twee kustvakken dicht bij elkaar liggen, zijn er toch grote verschillen.

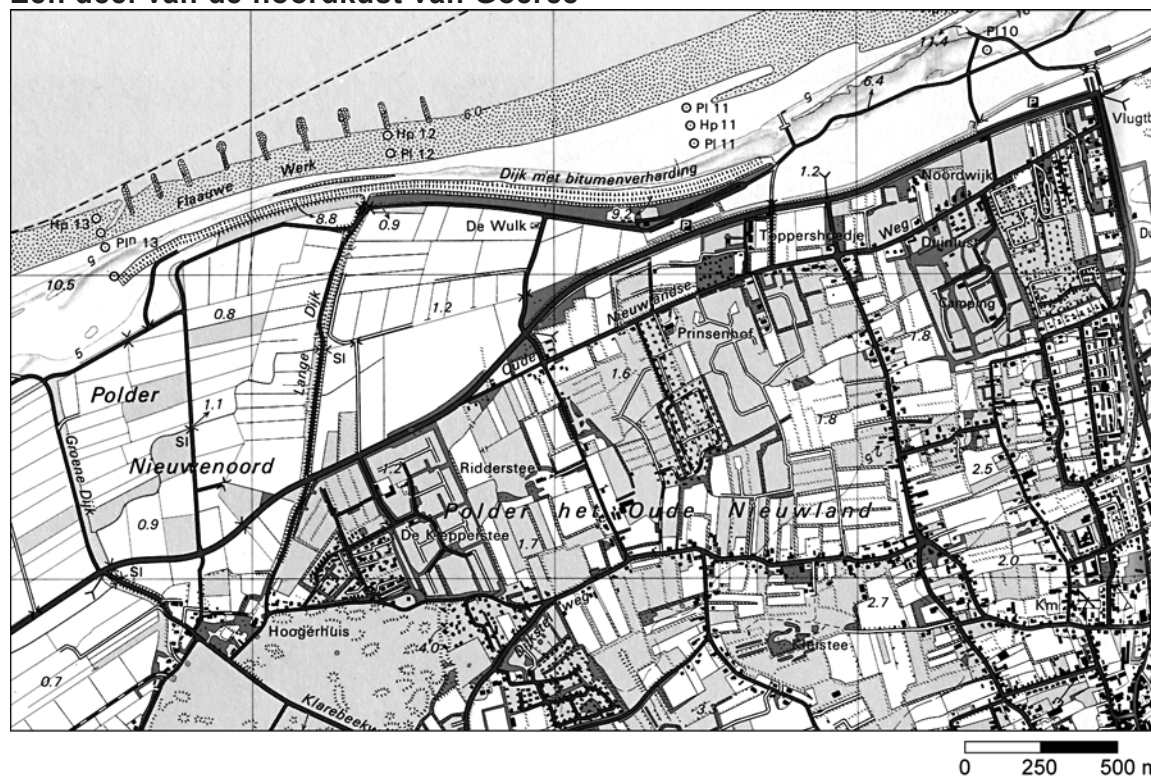
Kwade Hoek dankt zijn naam aan de verraderlijke stromingen en zandbanken voor de kust, waardoor vroeger veel schepen daar in de problemen raakten. Door de afsluiting van het Haringvliet in 1971 zijn de sedimentatie- en erosieprocessen veranderd.

Flauwe Werk is een dijk van 2,75 kilometer lang die aan weerszijden is bedekt met zand. Tussen 2005 en 2007 is de dijk verbreed en verhoogd, en vervolgens weer bedekt met zand.

vrij naar: www.natuurmonumenten.nl en www.kustvisie.nl

bron 2a

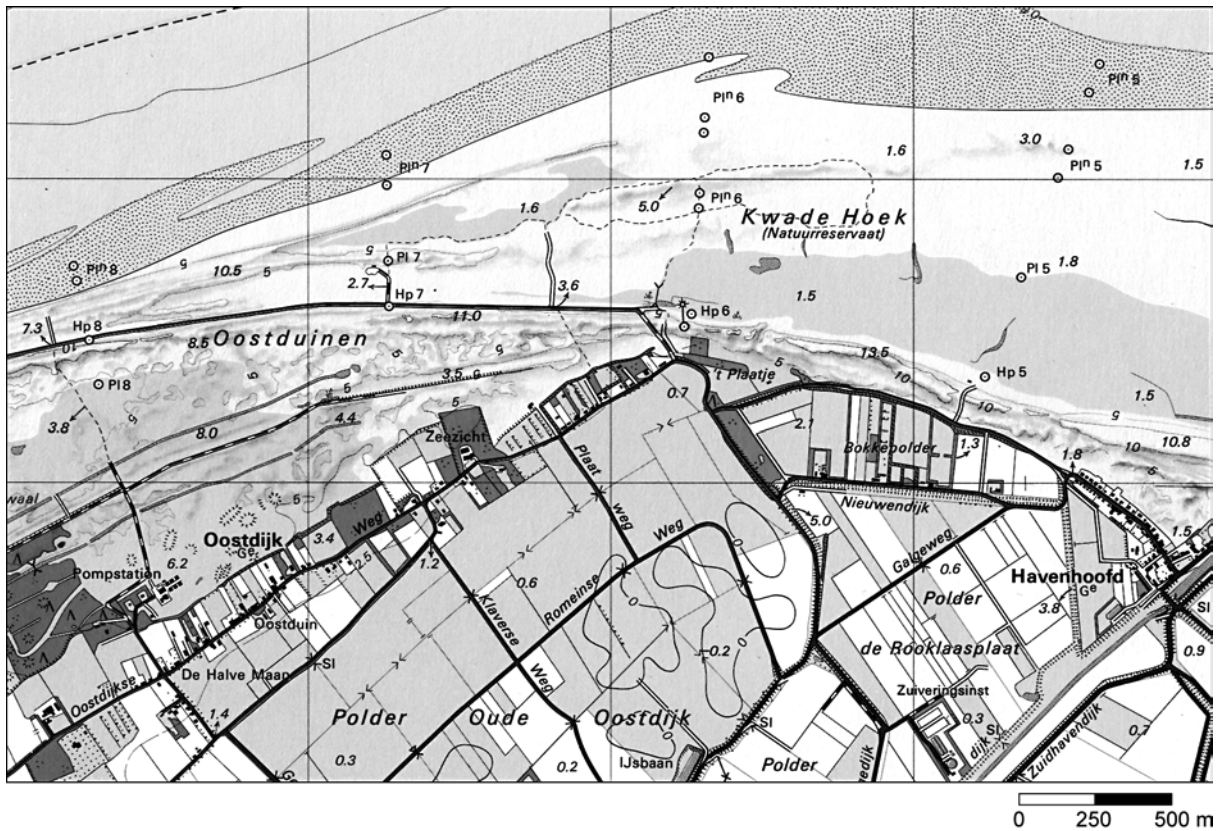
Een deel van de noordkust van Goeree

vrij naar: Grote Provincie Atlas Zuid-Holland, 1:25.000

bron 2b

Een deel van de noordkust van Goeree

vrij naar: Grote Provincie Atlas Zuid-Holland, 1:25.000

Opgave 8 – Gentrification in Amsterdam

Bestudeer de bronnen 1 en 2 uit het bronnenboekje die bij deze opgave horen en atlaskaartblad 26 (52e druk: 24).

Volgens de gemeentelijke nota over gentrification in het stadsdeel Oud-West hebben de negentiende-eeuwse wijken in Amsterdam sinds ongeveer 1990 allemaal in meer of mindere mate met gentrification te maken. Delen van het stadsdeel Oud-West waren, net als andere negentiende-eeuwse wijken van Amsterdam, verpauperd en toe aan vernieuwing. De herwaardering van de negentiende-eeuwse woningvoorraad die heeft plaatsgevonden, heeft Oud-West behoed voor grootschalige sloop en nieuwbouw.

- 2p **30** Geef twee kenmerken van de negentiende-eeuwse wijken waardoor er in deze wijken gentrification kan optreden.

Gebruik bron 2.

In deze bron zijn de overheersende kenmerken van de oorspronkelijke bewoners vervangen door de letter A en de kenmerken van de nieuwe bewoners door de letter B.

- 2p **31** Geef twee sociaaleconomische kenmerken van de oorspronkelijke bewoners die in de bron bij de letter A horen.

Gebruik bron 2.

- 2p **32** Geef twee voorbeelden van groepen wijkbewoners die in de bron bij de letter B horen.

In steden in de Verenigde Staten is in de chique fase van gentrification vaak sprake van een volledige verdringing van de oorspronkelijke bewoners. In Nederlandse steden komt dit veel minder voor.

- 2p **33** Beredeneer waarom dit in Nederlandse steden veel minder voorkomt.

Opgave 8 – Gentrification in Amsterdam

bron 1

Deel van de Helmersstraat in het stadsdeel Oud-West

Deel van de Kinkerstraat in het stadsdeel Oud-West

vrij naar: Jongejan, G., 2011

Volgens de sociologe Ineke Teijmant is het proces van gentrification te verdelen in drie fasen. Deze fasen zijn weergegeven in bron 2.

bron 2

Drie fasen van gentrification

	vóór de gentrification	artistieke fase	gemengde fase	chique fase
staat van bebouwing	veel achterstallig onderhoud / vervallen buurten	zelfwerkzaamheid en improvisatie in vervallen buurten	gedeeltelijk gerenoveerd en vernieuwd, kleurrijke gevels	over-restauratie, historiserende nieuwbouw, penthouses
voorzieningen	weinig	actiecomités en galeries tussen marginale of traditionele horeca en detailhandel	nieuwe horeca, kleine podia, galeries, nieuwe winkels, koffiezaken, afhaalzaken	dure delicatessen-zaken, modehuizen, advocaten
kenmerken bewoners	A	B	culturele en economische middenklasse, bijvoorbeeld yuppen	culturele en economische elite

vrij naar: gemeente Amsterdam, stadsdeel Oud-West, Gentrification in Oud-West, november 2009

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.